

บทที่ 2

ความกลัวไป

กล้วยไม้เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับความนิยมเลี้ยงกันอย่างกว้างขวางมานานแล้ว และ
สดว่า เป็นไม้ดอกประเภทหนึ่งที่มีดอกสวยงามมาก การเลี้ยงอยู่ในวงการแคบ ๆ และจำกัดเฉพาะ
บุคคลที่เป็น "ขุนนางและเศรษฐี" หรือไม่กี่บุคคลที่มีอายุสูง ๆ เช่น ข้าราชการบำนาญฯ จุด
ประสงค์ของการเลี้ยงคือเพื่อดูดอกสวย ๆ งาม ๆ เล่นหรือเพื่อแสวงหาความลุ่มหลงใจจาก
ธรรมชาติและถือเป็นเรื่องเล่นอย่างหนึ่งในยามว่าง เป็นงานอดิเรกเท่านั้น แต่การเลี้ยงกล้วย
ไม้ในสมัยปัจจุบันนี้เป็นการเลี้ยงที่มีความมุ่งหมายกว้างไกลกว่านั้น คือการเลี้ยงเพื่อการค้า /

ส่วนในแง่วิชาการทางชีววิทยา สาขาพฤกษศาสตร์ กล้วยไม้จัดอยู่ในประเภทพืชใบ
เลี้ยงเดี่ยวใกล้เคียงกับ อิง ข่า ว่านต่าง ๆ และได้จัดกล้วยไม้เข้าในระบบรูปวิธาน
เป็นพืชวงศ์หนึ่งที่มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Family : Orchidideceae หรือวงศ์
กล้วยไม้¹

ตั้งแต่สมัยसनเดียล C. LINNAEUS ปี ค.ศ. 1763 นักพฤกษศาสตร์สวีเดนได้ทำ
การจำแนกพันธุ์พืชของกล้วยไม้ขึ้น และเรียบเรียงหนังสือชื่อ Species Plantarum
ขึ้นเป็นครั้งที่สองนั้น เขาได้รวบรวมบรรดากล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ เท่าที่รู้จักกันในขณะนั้น
จำนวน 30 ชนิดขึ้นไว้ในสกุลอีพิเดนดรัม (Epidendrum) อาจจะถูกกล่าวได้ว่าลินด์ลีย์
(J. LINDLEY ปี ค.ศ. 1840) เป็นผู้ที่ได้วางรากฐานการจำแนกพันธุ์พืชของกล้วยไม้
ไว้โดยพิสดาร โดยจัดกล้วยไม้ต่าง ๆ ออกเป็น 7 เผ่าด้วยกันคือ Malaxideae,
Epidendreae, Vandaeae, Ophrydeae, Arethuseae, Neotticae และ
Apostasiaceae ต่อมาในปี ค.ศ. 1883 นายเบนแฮม และนายฮุกเกอร์
(G. BENTHAM & J.P. HOOKER) ได้ดำเนินการตามอย่างลินด์ลีย์ โดยจัดแยกพันธุ์พืช

¹ ระบุ ล่าคริก, "แหล่งกำเนิดกล้วยไม้," กล้วยไม้กับเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์กราฟิคอร์ต 1977, 2521), หน้า 3.

ของกล้วยไม้ออกเป็น 5 เผ่าด้วยกันคือ Epidendreae (เอา Malaxideae มารวม
ด้วย) Vandae, Neotticeae (Arethuseae), Ophrydeae Cyripedieae
(Apostasiaceae) ทฤษฎีของ เบนแอมและฮุกเกอร์นั้นได้เป็นที่รับนับถือกันอยู่ในบรรดา
นักพฤกษศาสตร์ที่ได้ศึกษาพันธุ์ไม้ทางภาคตะวันออกโดยทั่ว ๆ ไป ต่อมาปี ค.ศ. 1925
และ 1932 ได้มีผลงานล่องลับที่แยกเอาวงศ์ Apostasiaceae ไว้เป็นอีกเผ่าโดยนาย
ริดลีย์ (H.N. RIDLEY) และนายกาเยอแปงและกีโยแมง (F. GAGNEPAIN & A.
GUILLAUMIN) ตามลำดับ¹

นายพิตเซอร์ (E. PFITZER, 1887) มีความเห็นว่าทฤษฎีของนายริดลีย์ และ
เบนแอมกับฮุกเกอร์นั้นได้ยึดหลักการผสมพันธุ์ของกล้วยไม้ที่อาศัยแมลง เป็นสื่อมากเกินไป
โดยไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญปลีกย่อยต่าง ๆ ซึ่งได้พิจารณาสัตว์จำแนกพันธุ์ที่เสียใหม่
โดยจัดแยกกล้วยไม้ออกเป็น 2 อนุวงศ์ด้วยกันคือ Diandrae และ Monandrea อาศัย
สัตว์พวกเกสรผู้เป็นเกณฑ์ ในอนุวงศ์ Diandrae แบ่งออกเป็น 2 เผ่า คือเผ่า
Apostasicae และ Cyripedieae อนุวงศ์ Monandrea แบ่งออกเป็น 20 เผ่าด้วย
กัน และรวบรวมเผ่าต่าง ๆ นี้ขึ้นเป็น 2 หมวด คือหมวด Basitoncae และหมวด
Acrotonae โดยถือเอาลักษณะการสับกลุ่มของเรณูเป็นบรรทัดฐาน และได้อาศัยลักษณะ
ที่ตั้งของทั้งดอกและการเรียงตัวของใบ การเจริญของลำต้นและลักษณะของกลีบกระเปาะ
ประกอบ (ดูจากแผนภูมิที่ 1) ต่อมา ชเลคเตอร์ (R. SCHLECTER 1926) ได้แก้ไข
จัดแบ่งทฤษฎีของพิตเซอร์เสียใหม่ โดยตัดเอาวงศ์ Apostasiaceae ออกไปจาก
Plenandrae แล้วกลับมาใช้ชื่อ Diandrae ตามเดิม และแบ่งพันธุ์ที่แยกกล้วยไม้ออกเป็น
4 เผ่า และ 81 เผ่าย่อยด้วยกันดังนี้

- อนุวงศ์ Diandrae
  - เผ่า Cyripedilioideae
- อนุวงศ์ Monandreae
  - หมวด Basitonae
  - เผ่า Ophrydoideae
  - หมวด Acrotonae

¹ เดิม สมิธสันท์, วงศ์กล้วยไม้ (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2510), หน้า 11-16.

เผ่า Polychondreae (=Neottieae, PFITZER)

เผ่า Kerosphaerae

หมู่ Acranthae

หมู่ Pleuranthae

จำพวก Sympodiales

จำพวก Monopodiales

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า นอกจากจะคัดเอาวงศ์ Apostasiaceae ออกไปแล้วในหมวด Acrotonae ยังได้แยกออกเป็นเผ่าใหญ่เพียง 2 เผ่า เผ่า Polychondreae รวมเผ่า Neottieae ของพิตเชอร์ทั้งหมดและเผ่า Kerosphaerae นั้นก็รวมเอาหมู่ Acranthae - Articulatae และ Acranthae - Convolutae เข้าไว้ในหมู่ Acranthae ด้วยกันทั้งหมด ส่วนหมู่ Pleuranthae คงไว้ดัง เดิมเป็นแต่มีได้แยกออกเป็น Convolute และ Duplicatae ตามพิตเชอร์ และได้จัดอันดับเสียใหม่ โดยแยกกล้วยไม้จำพวกไฟอัส (Phajaeae) ไปต่อท้ายจำพวกเดนโครเมียม Dendrobinae¹

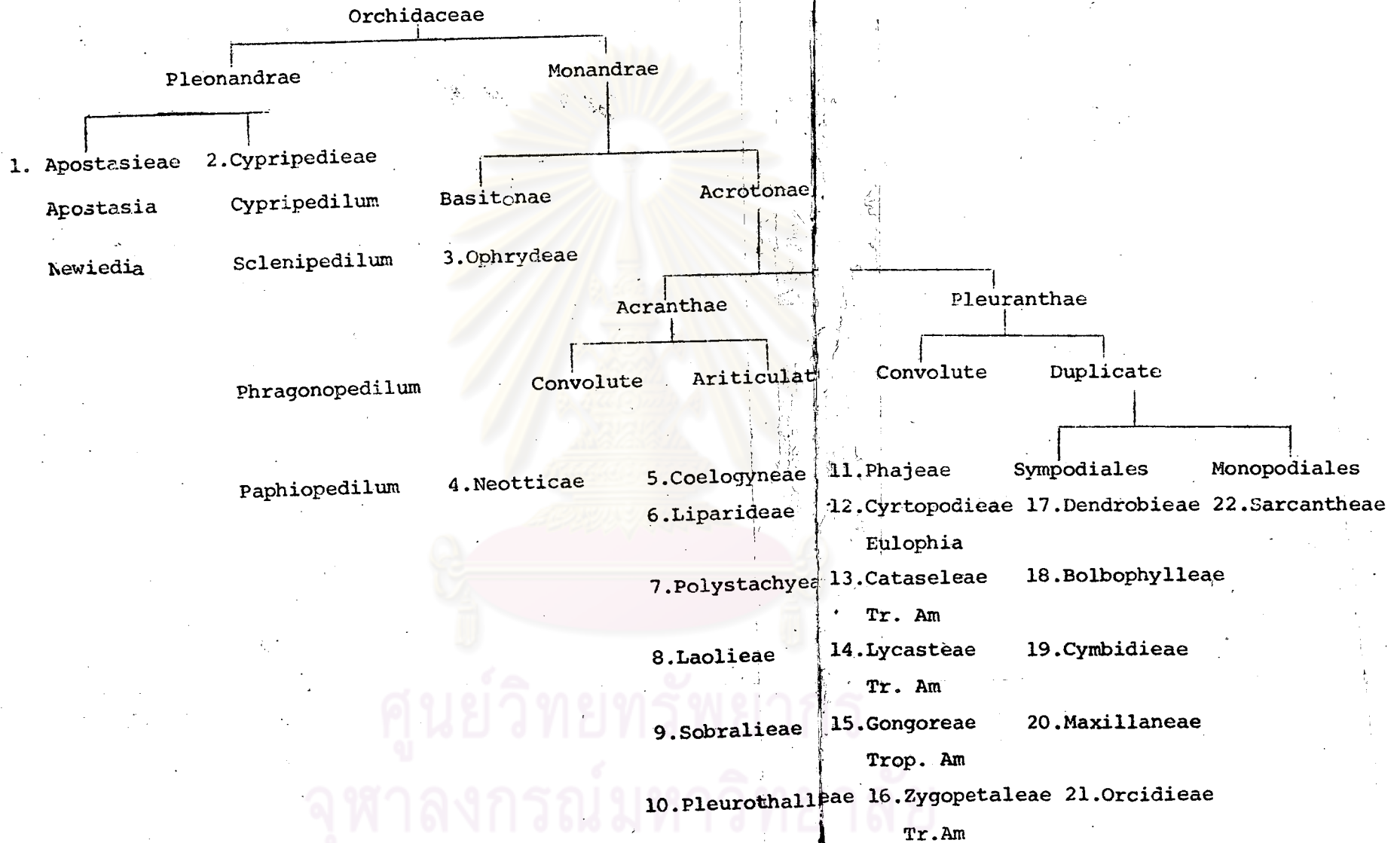
จากผลการค้นคว้าธรรมชาติของมนุษย์ประกอบกันกับการศึกษาค้นคว้าและการแก้ไขปรับปรุงระบบการจำแนกพันธุ์ไม้ทางด้านรูปวิธาน² ปรากฏว่ากล้วยไม้ในโลกที่พบตามธรรมชาติมีมากมายหลายสกุลเท่าที่รู้จักกันในโลกพฤกษศาสตร์มีอยู่ 600 สกุล ประมาณ 17,000 ชนิด³ กระจัดกระจายพันธุ์กันอยู่เกือบทั่วโลก แต่จากอิทธิพลสภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติอันสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของชีวิตพรรณไม้ทั่ว ๆ ไป และผลอันสืบเนื่องจากความแตกต่างของสภาพภูมิศาสตร์ เราได้พบว่า ภูมิภาคของโลกซึ่งพบกล้วยไม้ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติมากที่สุดได้แก่เขตร้อนซึ่งมีอุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลงรุนแรง มีแสงสว่างและความชุ่มชื้นอย่างเพียงพอ

¹ ระพี สาคริก, การเพาะปลูกกล้วยไม้ในสภาพแวดล้อมของประเทศไทย (กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์สวนพิมพ์, 2517), หน้า 71-72.

² รูปวิธานคือ รูปลักษณะภายนอกทั่ว ๆ ไปของพืชแต่ละประเภท

³ เดิม สมิตตันท์, วงศ์กล้วยไม้.

ที่มา : การเพาะปลูกกล้วยไม้ในสภาพแวดล้อมของประเทศไทย อ.ระพี สาคริก เรื่องผังการจำแนกที่วงศ์กล้วยไม้แบบของ เบนแฮมและซูทเกอร์
 ศ.ดร. ชวนพิศ พิทักษ์ กรุงเทพมหานคร 2517. หน้า 72.

แหล่งกำเนิดกล้วยไม้ป่าที่สำคัญของโลกมีอยู่ 2 แหล่งใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ ลาติน-อเมริกา หรืออาณานิคม อเมริกากลางต่อกับเขตเหนือของอเมริกาใต้และภูมิภาคเอเชียและดินแดนในมหาสมุทรแปซิฟิก ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศซึ่งอยู่ในศูนย์กลางของแหล่งนี้ด้วย¹

และมีกล้วยไม้ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติอยู่ 112 สกุล ประมาณ 1,000 ชนิด แสดงว่าสภาพแวดล้อมธรรมชาติในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยไม่ผิดเพี้ยนแตกต่างกับที่เชื่อว่าอำนวยให้แก่การเจริญงอกงามของกล้วยไม้กว้างขวางทั่วประเทศ กล้วยไม้ป่าที่ถูกคนเก็บติดมาระหว่างการเดินทางรอนแรมไปในป่า เพื่อที่จะนำไปปลูกเลี้ยงไว้นั้น ได้เริ่มต้นมาแต่สมัยใดก็ไม่อาจบอกได้เช่นเดียวกับคำว่า "กล้วยไม้" นั้น ก็ไม่ทราบได้แน่ชัดว่าใครเป็นผู้เรียกขึ้นเป็นคนแรก แต่ที่รู้แน่ ๆ ก็คือคนไทยมีความรักและสนใจกล้วยไม้มาช้านานแล้ว แต่ในสมัยก่อนนั้นยังมิได้มีการคิดวิธีปลูกเลี้ยงให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างจริงจัง สำหรับประเทศไทยได้ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2460 สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้ทรงแปลและรวบรวมความรู้เรื่องพันธุ์กล้วยไม้ สัตยิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกขึ้นมีชื่อว่า "ตำราการเลี้ยงกล้วยไม้"²

นับว่าเป็นหนังสือวิชาการเกี่ยวกับความรู้เรื่องกล้วยไม้ภาษาไทยเล่มแรก ซึ่งทำให้วิธีการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ไม่ใช่เป็นความลับอีกต่อไป และมีการพัฒนาการเลี้ยงกล้วยไม้ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ ปรากฏว่ากล้วยไม้ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ล้นในสังคมไทยกว้างขวางออกไปมาก โดยการเลี้ยงกล้วยไม้ได้อำนวยประโยชน์ให้หลายประการด้วยกันคือ

ก. ในด้านการศึกษาแก่สถาบันทางวิชาการต่าง ๆ หมายแห่ง วิชาความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ที่วงการวิชาการผู้สนใจกล้วยไม้ประสบความสำเร็จในการวิจัยกับกล้วยไม้ได้นำไปใช้ในการปรับปรุงเทคนิคเพื่อการพัฒนาพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่นการขยายพันธุ์เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

¹ ระพี ล่าคริก, กล้วยไม้กับเมืองไทย.

² ตวงจิตต์ ทวีศรี, "นักเล่นกล้วยไม้คนแรกของเมืองไทย," วารสารข่าวกรุง

ข. ในด้านสังคมทั่ว ๆ ไป การเลี้ยงกล้วยไม้เป็นกิจกรรมในบ้านซึ่งช่วยบำรุงและเสริมสร้างสุขภาพทางจิตใจได้เป็นอย่างดี และยัง เป็นสื่อสัมพันธ์สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันให้แก่บุคคลต่างวัยต่างอาชีพ

นอกเหนือจากประโยชน์ของการเลี้ยงกล้วยไม้แล้ว ถ้าเราจะพิจารณาประโยชน์ของส่วนต่าง ๆ ของกล้วยไม้ก็มีอยู่มากมายเช่น

ก. ประโยชน์ของดอกกล้วยไม้ที่ใช้ประดับกาย สดเป็นของขำช่วยในงานแต่งงาน สดช่อหรือกระเช้าสำหรับอวยพรหรือเยี่ยมคนไข้ สดแจกันประดับโต๊ะหรือห้องของอาคารบ้านเรือน โรงแรมหรือสำนักงานต่าง ๆ

ข. ประโยชน์ของกล้วยไม้ในด้านใช้ล้อย อาทิเช่น ลำลูกกล้วยขนาดใหญ่ของกล้วยไม้ SCHOMB ORGKIA TITHICA ซึ่งถูกมดกินแกนกลางจนกลวงนั้น สามารถใช้ทำท่อหรือเป่าแทนเขาสัตว์ ส่วนเส้นใยของลำลูกกล้วยก็นำเอามาทอเป็นผ้าได้เช่นกัน นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์แป้งเสริมล้วยล้วยใหม่ในปารีส ใช้ทำมาจากผง เกสรแคทลียาบางชนิด จนทำให้ผงเกสรกลายเป็นสิ่งมีราคาแพง ถูกส่งทางอากาศจากประเทศต่าง ๆ ไปยังปารีส แล้วฝรั่ง เคสก็ส่งผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปกลับไปจำหน่ายทั่วโลก ทั้งนี้เป็นเพราะเรณูเกสรประกอบด้วยแร่ธาตุที่มีคุณประโยชน์อยู่มากเช่น Proteini, amino-acids, Vitamins Carotin และ Sugars เป็นต้น

ค. ประโยชน์ทางต้นใช้ทำยารักษาโรคก็มีอยู่มากเช่นกัน เช่น Zalep¹ ที่ทำมาจากลำลูกกล้วยไม้แห้งของกล้วยไม้ดินบางประเภท เช่น Orchids mascula, Omorio เป็นต้น เพื่อใช้รักษาโรคเกี่ยวกับการย่อยอาหารชั้นรุนแรงในเด็กใช้รากกล้วยไม้ Epipactis hellekorine ในการรักษาโรคบิด ชนเผ่าพื้นเมืองของมาดากาสการ์ ใช้ใบกล้วยไม้ Tumeller Fragrams เพื่อทำใบชาหอมในการรักษาไข้และหวัด อาจใช้กล้วยไม้ Laelia จากเม็กซิโกในการรักษาบาดแผลอักเสบจากหนามตำ หรือโรค

¹ Zalep เป็นตัวยาลูกกล้วยไม้ที่มีลักษณะเป็นเมือกของลำลูกกล้วยไม้

ฉิวหนิงพวง ในการรักษาโรคพยาธิไส้ไ้ก้กล้วยไม้ Epidendrum bificum ซึ่งสืออยู่มากในอเมริกาใต้และอเมริกากลาง ชาวจาไมก้ารับประทานสาธุกกล้วยไม้ Verecunda เพื่อช่วยในการย่อยอาหาร และสาธุกกล้วยไม้ดินญี่ปุ่นชนิด Arethusa bulbosa ก็สามารถใช้รับประทานบรรเทาอาการปวดฟันได้ด้วย¹

ง. ส่วนสำคัญของประโยชน์จากกล้วยไม้อีกส่วนหนึ่งก็ได้มีบทบาทเด่นชัดยิ่งขึ้น นั่นคือ กล้วยไม้ได้มีส่วนเพิ่มพูนรายได้ทาง เศรษฐกิจให้แก่ผู้ปลูกเลี้ยงและผู้เกี่ยวข้องการค้าด้านนี้ปีละหลายล้านบาท โดยบางคนเริ่มจากการก้าวเข้าไปสู่การหารายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ และใช้เวลาว่างส่วนตัวให้เกิดประโยชน์ เก็บดอกผลจำหน่ายช่วยค่าใช้จ่ายเล็ก ๆ น้อย ๆ จนกระทั่งมีรายได้ขยายกิจการ เป็นล่าเป็นสันเป็นจำนวนไม่น้อย

๗) กำสั้งการผลิตกล้วยไม้เพื่อการส่งออก ๗)

ภาวะการผลิต

ในปัจจุบันประเทศไทยผู้ผลิตดอกกล้วยไม้ล่กุลสวยงามเพื่อการส่งออกที่สำคัญมี 2 ประเทศ คือ ไทยและสิงคโปร์ แต่สิงคโปร์ส่งออกได้น้อยกว่า พวกล่กุลแมลงปอ เพราะกล้วยไม้ล่กุลสวยงามปลูกได้น้อยในสิงคโปร์ ซึ่งมีส่วนเหตุจากอุปสรรคในการปลูกและสภาพอากาศไม่อำนวย แต่ในอนาคตมีประเทศที่อาจพัฒนาการปลูกกล้วยไม้ล่กุลสวยงามเพื่อส่งออกมากขึ้น ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และศรีลังกา²

แหล่งที่มีการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ของไทยเพื่อตัดดอกส่งออกนั้นมาก ได้แก่บุรีเวณแถบย่านเมืองของกรุงเทพฯ เช่น เขตราชบุรีณะ บางขุนเทียน ภาษีเจริญ ตลิ่งชัน บางกอกน้อย และหนองแขม นอกจากนี้จะกระจายอยู่ตามต่างจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ชลบุรี สมุทรสาคร นนทบุรี

¹ ประสิทธิ์ เวชสวรรค์ "นักเลงกล้วยไม้," อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางเจริญ ฐะสูต, (พระนคร : โรงพิมพ์โอเดียน, 2512), หน้า 10-11.

² ดูว่ากล้วยไม้พันธุ์ใดในแต่ละประเทศส่งออกจะพบได้ในหัวข้อประเทศคู่แข่งข้างหน้า 178-210

นครปฐม ราชบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ, ซึ่งอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ (ดูจากแผนที่รูปที่ 1) ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในด้านความสะดวกและรวดเร็วในการขนส่งทางเครื่องบินเพราะเดิมก่อนปี พ.ศ. 2522 ในประเทศไทยมีท่าอากาศยานนานาชาติ คือท่าอากาศยานกรุงเทพฯ เพียงแห่งเดียว เท่านั้น

จำนวนผู้เลี้ยงกล้วยไม้เพื่อการค้าประมาณ 1,200 - 1,500 ราย ใน พ.ศ. 2519 ได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 2,400 ราย ใน พ.ศ. 2520 และเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ ร้อยละ 60 ทำให้คาดได้ว่าผลผลิตของประเทศใน พ.ศ. 2520 จะสูงกว่า พ.ศ. 2519 ประมาณร้อยละ 50 ในจำนวนผู้ปลูกเลี้ยงทั้งสิ้นนั้นมีอยู่ประมาณร้อยละ 80 ที่เลี้ยงหวาย มาตามปอมปาดัวร์¹ เพราะมีความคงทนให้ดอกมากตลอดจนการหาพันธุ์ และบรรจุหีบห่อ เพื่อส่งออก ประการสำคัญยังเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศอีกด้วย "ปัจจุบันมีผู้ปลูกเลี้ยงกว่า 200 ราย ซึ่งมีพื้นที่ครึ่งเอเคอร์ ถึง 10 เอเคอร์ สำหรับเพาะปลูกกล้วยไม้เพื่อการส่งออก"²

† ต้นทุนการผลิต

ปัจจัยการผลิตกล้วยไม้ที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตกล้วยไม้ ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญถึง

7 ประการ คือ

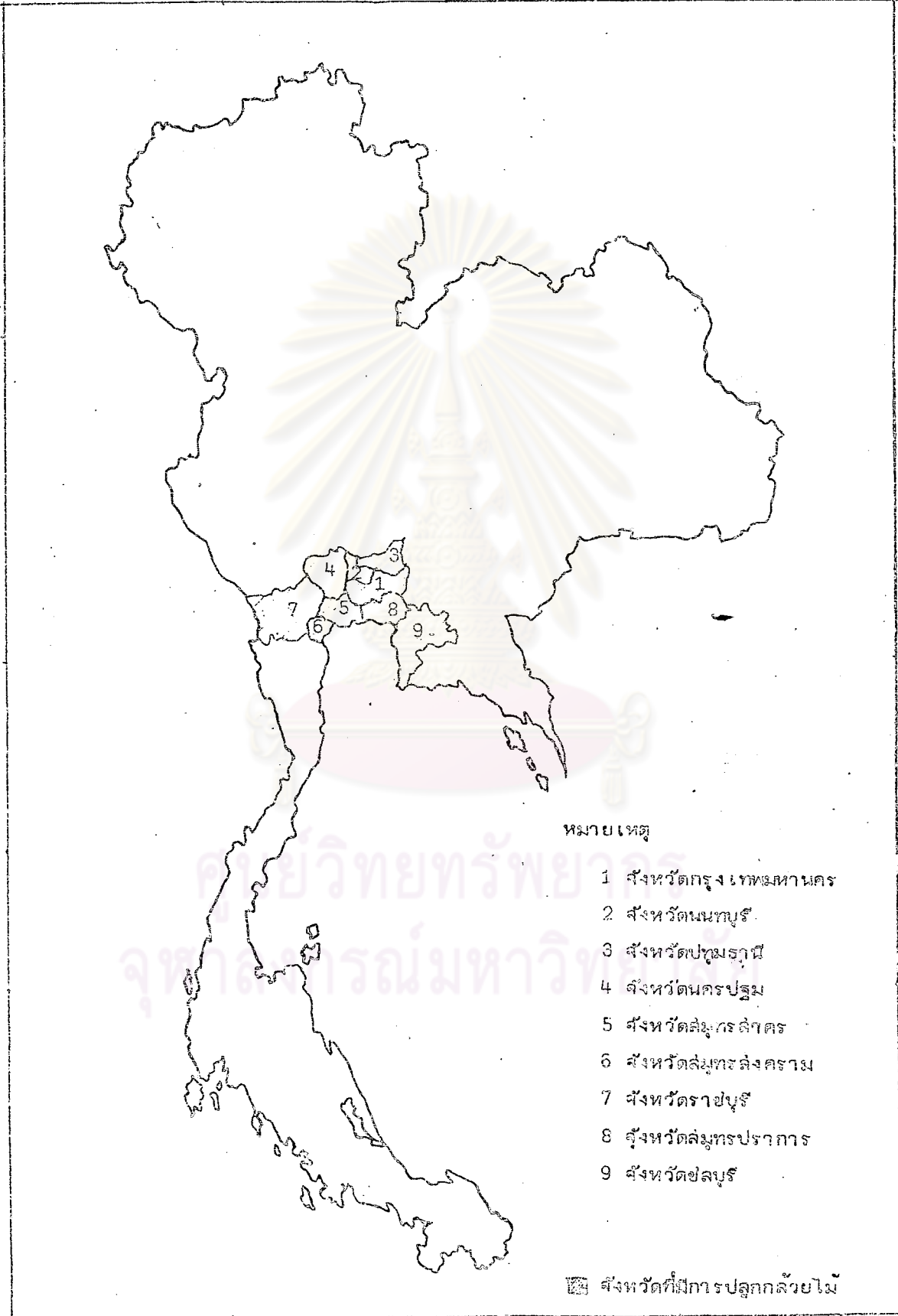
1. แสงสว่างหรือแสงแดด เป็นสิ่งแวดล้อมในการเลี้ยงกล้วยไม้ โดยธรรมชาติแล้ว ต้นไม้ที่สืบใบหรือส่วนสีเขียวทั่วไป มีแสงสว่างเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน เพราะแสงสว่างร่วมกับสารสีเขียวในพืช ซึ่งภาษาทางวิชาการเรียกว่า "โคโรฟิล" สัมบาทที่สำคัญทำให้ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และน้ำมีปฏิกิริยากันเกิดเป็นน้ำตาลกลูโคส ซึ่งถือว่าเป็นปฏิกิริยาปรุงอาหารของต้นไม้เพื่อนำไปใช้ผลิตกำลังงานสร้างความสำเร็จต่อไป เพราะเหตุนี้การเลี้ยงกล้วยไม้

¹ ลูภาพรรณ ชาญเทพนิทร์, "การผลิตและการตลาดกล้วยไม้ส่งออกของไทย," วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์ 5 (สิงหาคม 2520) : 35.

² "Orchid Export Booms," A Special Supplement of Nation Review (20 January 1978) : 5.

แผนที่รูปที่ 1 จังหวัดที่มีการปลูกกล้วยไม้บริเวณแถบชานเมืองของกรุงเทพมหานคร

ส่วนมากต้องเลี้ยงกลางแจ้ง แต่มีโรงเรือนปรับแสงให้พอเหมาะ ล່ว้างเกินไปกล้วยไม้ก็ไม่ชอบ แต่มีดักใบเกินไปมันก็ต้องการความพอดี ก็ไม่ร้อนเกินไปและไม่หนาวเกินไป | ที่ใดที่มีกระแสลมพัดผ่านเสมอ ๆ ก็จะเป็นการช่วยระบายความร้อนที่อยู่กับแสงแดดไปได้บ้าง ดังนั้นแสง ล່ว้างจึง เป็นปัจจัยพื้นฐานที่คณะกรรมการสร้าง เรือนกล้วยไม้ ในสภาพธรรมชาติของบรรยากาศ เมืองร้อนเช่นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการสร้าง เรือนเลี้ยงกล้วยไม้โดยใช้ไม้ระแนงทำหลังคา หรือฝาเรือนเพื่อกรองแสงและความร้อนให้บรรเทาเบาบางลง ถ้าหากใช้ไม้ระแนงทำหลังคา ก็ควรจะตีไม้ระแนงยาวออกไปทางทิศเหนือก็ได้ สดกับทิศทางของดวงอาทิตย์ เนื่องจากดวงอาทิตย์เป็นแหล่งกำเนิดของแสงแดดและความร้อน ทิศทางของดวงอาทิตย์นั้นเคลื่อนตัวจากทิศ ตะวันออกไปทางทิศตะวันตก เมื่อตีไม้ระแนงตัดกับทิศทางของดวงอาทิตย์แล้ว เงาไม้ระแนงที่ลงไปปรากฏในเรือนกล้วยไม้จะเคลื่อนตัวไปอย่างช้า ๆ ตลอดทั้งวัน ใบกล้วยไม้จะได้รับแสงแดด ตลอดและทั่วถึง แต่จะมีโอกาสที่ระบายความร้อนลึกลับกันไปในขณะที่เงาไม้ระแนงแต่ละอันเคลื่อนตัวมาบังร่มให้เป็นระยะ ๆ ลึกลับกันไป

004484

2. อุณหภูมิ เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันกับความเจริญงอกงามของ กล้วยไม้ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติเขตร้อนของประเทศไทย มีการป้องกันอันตรายอันเกิดจาก อุณหภูมิแบบง่าย ๆ โดยการสร้าง เรือนกล้วยไม้ซึ่งมีหลังคา เพื่อกรองแสงที่สามารถช่วยลดความ รุนแรงอันเกิดจากความร้อนที่มากับแสงแดดได้พอสมควรและการเลี้ยงกล้วยไม้ในทำเลที่มีกระแส ลมพัดผ่านอ่อน ๆ โดยล่งมาเสมอ ก็เป็นการช่วยระบายความร้อนได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ แล้ว การที่พื้นที่บริเวณเลี้ยงกล้วยไม้หรือพื้นเรือนกล้วยไม้มีความชุ่มชื้น การระเหยความชื้นจะช่วย ลดความร้อนภายในบรรยากาศลดความร้อนลงได้บ้าง / กล้วยไม้แต่ละสกุลมีความต้องการ ความร้อน หรือความเป็นแตกต่างกันอาทิเช่น ไม้พวกสกุลหวายแม้ร้อนหน่อยก็ไม่ใช่ไร มีความทนทานต่อดิน ฟ้าอากาศพอสมควร แต่พวกแวนด้า ต้องการความชุ่มชื้น คือไม่ร้อนและไม่เย็นจนเกินไป อุณหภูมิ นั้นมีความสำคัญต่อกล้วยไม้ในการสังเคราะห์อาหาร การสลายตัวของอาหารคือการหายใจ

3. ความชุ่มชื้น มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับชีวิตและความเจริญงอกงามของกล้วยไม้ เช่นกัน น้ำเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความชุ่มชื้น ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงความชุ่มชื้นก็เท่ากับกล่าวถึงน้ำนั่นเอง น้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญภายในลำต้นกล้วยไม้เช่นเดียวกับพืชและสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลาย เพราะน้ำ

ช่วยให้อวัยวะต่างในร่างกายอยู่ได้ตามปกติช่วยละลายอาหารธรรมชาติ เพื่อให้ต้นไม้ผ่านระบบดูดซึมเข้าไปทำประโยชน์ให้แก่ต้นไม้ได้ และช่วยรักษาอุณหภูมิในบรรยากาศให้เหมาะสมอีกด้วย น้ำที่อยู่ในต้นกล้วยไม้นั้นเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ แต่น้ำภายนอกลำต้นกล้วยไม้มีผู้ปลูกเลี้ยงเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องได้โดยการรดน้ำกล้วยไม้นั้นเอง โดยที่อาจจะพิจารณาผ่นปรนเพื่อความเหมาะสม อาทิเช่นวันใดที่ปรากฏว่ามีฝนตกทำให้บรรยากาศชุ่มชื้น กล้วยไม้ได้รับน้ำฝนธรรมชาติเพียงพอแล้ว ก็อาจงดการรดน้ำ ส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับการรดน้ำกล้วยไม้ก็คือความชื้นในบรรยากาศ ความชื้นในภาชนะและเครื่องปลูก น้ำฝนที่ตกตามธรรมชาติ และความต้องการความชื้นของกล้วยไม้แต่ละพันธุ์ด้วย เช่นพวกหวายชอบน้ำและ ๆ เพราะต้องการความชื้นสูง ส่วนแวนด้าใบแบบอยู่ในเครื่องปลูกที่บังคับ คือต้องปลูกในกระเช้าที่แห้งเร็ว เพราะไม่ชอบและ พวกฟาแลนนอปซิส ไม่ต้องการความชื้นจนและแต่ต้องการความเปียกและประเดี๋ยวประด๋าวแล้วก็ให้แห้งไป มิฉะนั้นรากจะเน่าตาย

4. อากาศ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการเจริญเติบโตของกล้วยไม้เพราะกล้วยไม้ได้คาร์บอนไดออกไซด์จากอากาศ ซึ่งธาตุคาร์บอนไดออกไซด์จะเร่งให้กล้วยไม้โตเร็ว ถ้าจะให้อากาศพอเหมาะแก่กล้วยไม้ เรือนโรงจึงต้องโปร่งพอสมควร มีระบบการถ่ายเทอากาศที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการอับของเรือนกล้วยไม้

5. อาหาร ที่ไม่ว่าคนหรือสัตว์กินก็เพื่อประังชีวิตให้อยู่รอดต่อไป คนต้องกินข้าวแต่กล้วยไม้ซึ่ง เป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งต้องกินปุ๋ย ปุ๋ยกล้วยไม้นั้นมีทั้งที่เป็นอินทรีย์และอนินทรีย์ ปุ๋ยจำพวกมูลสัตว์เป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนปุ๋ยอนินทรีย์ก็ได้แก่ ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ "กล้วยไม้ต้องให้ปุ๋ยอย่างน้อย 7 วันครั้งก็จะงอกงามดี ปุ๋ยมีทั้งประเภทเร่งต้นและเร่งดอก ซึ่งมีขายอยู่ทั่วไป"¹ ;

¹ จรัส อุไรรัตน์, "เกษตรกรควรเลี้ยงกล้วยไม้เป็นสินค้า" วารสารธุรกิจการค้า

6. ศัตรู เป็นปัจจัยอันหนึ่งซึ่งจะต้องกำจัด เพราะ เป็นศัตรูพืชที่ทำลายกล้วยไม้ที่ เรียกว่า เป็นปัจจัยนั้น หมายถึงว่า ผู้เลี้ยงกล้วยไม้ต้องรู้จัก และทราบวิธีการกำจัดศัตรูพืชของกล้วยไม้ นั้นได้แก่ พวกแมลง ทั้งประเภทปากกัดและปากดูด เพสี้ยต่าง ๆ ผู้เลี้ยงต้องรู้หลักสำคัญดังนี้คือ

- ก. รู้จักลักษณะของสัตว์ที่เป็นศัตรูพืช
- ข. รู้จักวิธีเฝ้าปราบปราม
- ค. รู้วิธีการกำจัด คือวิธีป้องกัน
- ง. รู้เวลาที่ศัตรูมากินพืช

7. การดูแลรักษา ข้อนี้หมายถึงว่าเมื่อทำการเลี้ยงกล้วยไม้แล้ว ต้องรู้จักดูแลรักษา ตามหลักปัจจัยที่ 7 มีผู้กล่าวว่า เลี้ยงกล้วยไม้เหมือนเลี้ยงลูกอ่อน อาจจะเป็นจริง แต่ในความเป็นจริงนั้น กล้วยไม้นั้นมีลักษณะเหมือนคน คือคนต้องการความพอดีสันโดษ กล้วยไม้ก็ต้องการความพอดีสันโดษ เหมือนกับการปลูกกล้วยไม้ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ นั่นคือการดูแลรักษาที่ถูกต้อง

ต้นทุนในการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเทคนิคการเลี้ยง ตลอดจนวัสดุที่ใช้ในการปลูกเลี้ยง เช่น โรงเรือนกล้วยไม้ ถ้าใช้ไม้จำพวกไม้เต็ง ไม้แดง ต้นทุนจะแพงเป็น 2 เท่าของการใช้ไม้รวกแทรกไม้เต็งกับไม้แดง เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการวิจัยเรื่องต้นทุนการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ด้วยวิธีสัมภาษณ์จาก ผู้ปลูกเลี้ยงและบริษัทผู้ส่งออกซึ่ง เป็นเจ้าของรังกล้วยไม้แถบหนองแขม พอสรุปได้ว่าผู้ที่ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ระดับมาตรฐานในขนาดเนื้อที่ 1 ไร่ ซึ่งปลูกกล้วยไม้ได้ประมาณ 25,000 ต้น จะต้องลงทุนเริ่มต้นประมาณ 160,600 - 269,100 บาท โดยจำแนกเป็นต้นทุนคงที่ประมาณ 146,300-250,500 บาท ซึ่งประกอบด้วยค่าพันธุ์และวัสดุที่ใช้ในการปลูก ซึ่งอยู่ได้นาน 3 ปี หรือเฉลี่ยปีละ 34,167 และ 5,167 บาท ตามลำดับ และค่าโรงเรือนซึ่งใช้งานได้ประมาณ 10 ปี หรือเฉลี่ยประมาณปีละ 8,000 บาท และค่าเช่าเฉลี่ยปีละ 400 บาท คิดเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ยทั้งสิ้นปีละประมาณ 47,734 บาท และต้นทุนผันแปร เฉลี่ยปีละประมาณ 14,300-18,600 บาท ซึ่งประกอบด้วยค่าปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงานดูแลรักษา ค่าซ่อมแซมโรงเรือนที่ชำรุด และค่าใช้จ่ายเปิดเตริดทุก ๆ ปี เฉลี่ยปีละ 4,500, 10,500, 900 และ 550 บาท ตามลำดับ คิดเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยปีละ 16,450 บาท รวมเป็นต้นทุนทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 64,184 บาท¹

¹ สุภาพรณ หาญเทนิทร์, วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์, หน้า 37.

ตารางที่ 1 แสดงต้นทุนในการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ขนาด 1 ไร่

รายการค่าใช้จ่าย (1 ไร่)	ประมาณการค่าใช้จ่าย (บาท)	ระยะเวลาใช้งาน (ปี)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)
ก. ต้นทุนคงที่			
- ค่าโรงเรือนกล้วยไม้ระดับมาตรฐาน (รวมค่าแรงงานและอุปกรณ์ต่าง ๆ)	60,000-100,000	10	8,000
- ค่าพันธุ์ ¹ (กิ่งสำหรับปลูกละประมาณ 4-5 บาท)	80,000-125,000	3	34,167
- วัสดุที่ใช้ปลูก (กาบมะพร้าวหรือ ² กระถาง)	6,000- 25,000	3	5,167
- ค่าเช่าที่ดินต่อ 1 ไร่ ³	300- 500	1	400
รวมต้นทุนคงที่	146,300-250,500		47,734
ข. ต้นทุนผันแปร			
- บุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช	4,000- 5,000	1	4,500
- ค่าแรงงานดูแลรักษา (เดือนละ 750-1,000 บาท)	9,000- 12,000	1	10,500
- ค่าซ่อมแซมโรงเรือนที่ชำรุด	800- 1,000	1	900
- ค่าใช้จ่ายเปิดเตล็ด (ค่าดูแลรักษา ขี้มน้ำและค่ากระแสไฟฟ้า)	500- 600	1	550
รวมต้นทุนผันแปร	14,300- 18,600		16,450
รวมต้นทุนทั้งสิ้น	160,600-269,100		64,184

ที่มา : วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 73 สิงหาคม 2520 หน้า 40

หมายเหตุ. 1) ถ้าใช้กาบมะพร้าวชุบน้ำใช้ประมาณ 20,000 ส้าต่อไร่ แต่ถ้าปลูกในกระถางใช้ประมาณ 25,000 ส้าต่อไร่

2) กาบมะพร้าวสำหรับปลูกได้ 1 ตัน ราคา 30 ส้าต่างค์ กระถางในละ 50 ส้าต่างค์ (การใช้กระถางปลูกต้องใส่ถ่านด้วย ค่าถ่านประมาณกระถางละ 50 ส้าต่างค์)

3) ส่วนใหญ่ร้อยละ 50 เป็นเจ้าของที่ดินเอง (ราคาที่ดินประมาณ 20,000-100,000 บาทต่อไร่)

ประเภทของการค้ากล้วยไม้เพื่อการส่งออก

ในสมัยก่อนนักเล่นกล้วยไม้ในประเทศไทยต้องสั่งซื้อกล้วยไม้ถูกผสมจากต่างประเทศเข้ามาเล่นกันคิดเป็นมูลค่าปีละมาก ๆ ด้วยเหตุนี้การเลี้ยงกล้วยไม้จึงมีแต่ทางสิ้นเปลืองไม่ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด แต่ในระยะประมาณ ³⁰ 23 ปีที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาเรื่องกล้วยไม้อย่างจริงจัง ทำให้กล้วยไม้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจของหลาย ๆ ครอบครัวยุคปัจจุบันนี้ ทั้งในการประกอบธุรกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ ผู้ที่ทำงานทำเป็นประจำอยู่แล้วหลายรายได้ใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกล้วยไม้จนสามารถมาใช้เวลาว่างเลี้ยงกล้วยไม้และใช้เวลาที่ว่างเล็ก ๆ น้อย ๆ เลี้ยงกล้วยไม้หารายได้มาเสริมรายได้หลักให้แก่ครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการและลูกจ้าง เอกชนหลายสาขาอาชีพ บางรายก็เติบโตขึ้นมาจนสามารถประกอบธุรกิจกล้วยไม้เต็มเวลาและเป็นอาชีพอย่างเต็มตัวได้ ซึ่งนับว่าเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าของการเลี้ยงกล้วยไม้ในประเทศไทย จากงานอดิเรกมาเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาได้

ในที่นี้จะแยกประเภทของการค้ากล้วยไม้เพื่อการส่งออกเป็น 2 ประเภท

1. การค้าต้นกล้วยไม้
2. การค้าดอกกล้วยไม้

การค้าต้นกล้วยไม้

ได้กระทำมาเป็นเวลานานก่อนการค้าออก "โดยในระยะแรก ๆ ของการค้าต้นกล้วยไม้ได้มีการค้ากล้วยไม้ป่า เนื่องจากประเทศไทยมีกล้วยไม้อยู่ในป่าตามธรรมชาติกว่า 1,000 ชนิด¹ การค้าต้นมักจะอยู่เฉพาะในวงการของผู้เล่นกล้วยไม้หรือผู้นิยมเลี้ยงกล้วยไม้ ซึ่งส่วนมากมักจะถือเป็นงานอดิเรก เมื่อเป็นงานอดิเรกก็หวังประโยชน์ในด้านความเพลิดเพลิน เพื่อการศึกษา หรือ

¹ ระพี ล่าคริก, กล้วยไม้กับเมืองไทย, หน้า 16.

ทั่ว ๆ ไป รู้สึกผสมพันธุ์เพาะเมล็ดกล้วยไม้ตลอดจนมีความรู้ทางพันธุศาสตร์ สามารถรับผิดชอบ
 ภารกิจในการปรับปรุงกล้วยไม้ลูกผสมใหม่ ๆ อย่างกว้างขวางมองเห็นคุณค่าของกล้วยไม้ที่
 มีแหล่งกำเนิดในประเทศ ตลอดจนสร้างแนวความคิดใหม่ ๆ ให้สามารถนำไปพิจารณาหา
 ทางใหม่ ๆ ในการนำเอากล้วยไม้ซึ่งมีแหล่งกำเนิดจากต่างประเทศเข้ามาใช้ประโยชน์ในการ
 ผสมพันธุ์ ผลิตกล้วยไม้ลูกผสมซึ่งมุ่งไปสู่แนวใหม่ เป็นเอกลักษณ์ของเราเองปรากฏผลงานเป็น
 ที่ยอมรับกว้างขวางไปทั่วโลก ช่วยให้การค้ากล้วยไม้ทั้งในระดับรายได้พิเศษและอาชีพเสริม
 สร้าง เศรษฐกิจให้สูงขึ้น แต่ถ้าจะพิจารณาในแง่ผลตอบแทนทาง เศรษฐกิจของการค้าต้นจะมีน้อย
 กว่า การค้าดอก เพราะสาเหตุที่กล่าวแล้วคือการซื้อซ้ำยาก และต้นไม้เองก็ยังสามารถเจริญ
 เติบโตต่อไปใช้ได้ไม่หมดเบื่อง่ายไปเช่นกรใช้ดอก

การค้าดอกกล้วยไม้

การค้าดอกกล้วยไม้ในประเทศไทย ได้เริ่มต้นมาแล้วประมาณ ^{กว่า 15} 40 ปี ซึ่งนับได้ว่า
 เป็นระยะเวลาอันสั้นและแม้ว่าจะเริ่มขึ้นทีหลัง แต่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ มีประโยชน์ต่อเศรษฐ-
 กิจอย่างมากมาย ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า การค้าดอกไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในวงการของคนที่เล่น
 กล้วยไม้มีการค้ากันไปทั่วและออกไปสู่ประชาชนทั่วไป และถ้าจะพิจารณาผลตอบแทนทางการ
 เศรษฐกิจของการค้าดอกกล้วยไม้จะมีค่ามากกว่าการค้าต้นกล้วยไม้ เพราะใคร ๆ ก็ตามที่มี
 ฐานะทาง เศรษฐกิจดีพอสมควร สามารถใช้ดอกกล้วยไม้ได้ อย่งอยู่ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ
 สภาพทางสังคมและประเพณีนิยมซึ่ง เอื้ออำนวยให้แก่การใช้ดอกไม้ด้วยแล้ว การใช้ดอกไม้จะเป็น
 ไปอย่างกว้างขวาง เช่นในประเทศหนาวซึ่งมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ทำให้สังคมกับความต้อ
 การต้นไม้ออกไม้ควบคู่ไปกับชีวิตประจำวันและสัมพันธ์ไปถึงประเพณีการใช้ต้นไม้ออกไม้ด้วย นอก
 จากนั้นแล้วลักษณะของกรใช้ดอกไม้ เป็นลักษณะที่เปรียบเสมือนสิ่งประจําวันซึ่งผ่านพ้นไปโดยไม่
 มีการสะสม เช่นเดียวกับอาหารที่เรารับประทานเข้าไป เมื่อรับประทานแล้วก็ผ่านพ้นไปมือ ๆ ต่อ
 ไปก็ต้องหารับประทานใหม่ ดอกไม้ที่ใช้ไม่ว่าจะใช้ในโอกาสใดก็ตาม อาทิเช่น วันเกิด แต่งงาน
 ปีใหม่ เป็นต้น ใช้แล้วก็หมดไปเมื่อต้องการใช้อีกก็ต้องหามาอีก ซึ่งปกติคนที่ใช้กล้วยไม้ก็มักจะไม
 คำนึงว่า เป็นกล้วยไม้พันธุ์อะไรจะผสมอย่างพิสดารแค่ไหน ขอให้กล้วย ๆ กล้วย ๆ ก็เป็นที่พอใจ

คนที่ผลิตดอกกล้วยไม้เพื่อขายไม่หนักใจว่าจะต้องผลิตดอกแปลก ๆ ดังนั้นวงการค้าดอกกล้วยไม้ของตลาดผู้ซื้อดอกกล้วยไม้ จึงไม่จำกัดด้วยปัจจัย¹ นานาประการอย่างวงการค้าต้นกล้วยไม้

สิ่งหวังได้ว่าการผลิตดอกกล้วยไม้เพื่อการค้าดอกโดยหลักการดังกล่าวแล้วจะเป็นการผลิตที่สืบเนื่องต่อไปในอนาคตได้ยิ่งกว่านั้นยังมีความล้มเหลวในตัวเองพอสมควร อาทิเช่น ดอกกล้วยไม้ชนิดเดียวกัน แม้อายุสภาพผิดเพี้ยนกันไปบ้าง แต่ก็ยังไม่ผิดแปลกแตกต่างกันมากมายอย่างต้นกล้วยไม้ลูกผสมและ เพาะ เมล็ดซึ่งแต่ละต้นอาจให้ดอกผิดเพี้ยนกันไปจนไม่อาจกำหนดขอบเขตใด ๆ เป็นบรรทัดฐานได้ชัดเจน การผลิตผลการค้าของดอกกล้วยไม้มีค่านิยมค่อนข้างล้มเหลวและทั้งต้นทุนการผลิตในสภาพแวดล้อมธรรมชาติของประเทศไทยก็อำนวยการลงทุนต่ำประกอบด้วยอัตราค่าแรงในประเทศค่อนข้างถูกช่วยให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้เปรียบในท้องตลาดโลกไม่น้อยประกอบด้วยดอกกล้วยไม้เป็นดอกไม้ที่ได้รับการยกย่องและนิยมอย่างกว้างขวางไม่ว่าในสังคมใด ๆ ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอสมควร จึงทำให้ดอกกล้วยไม้ที่ผลิตในประเทศไทยได้แพร่หลายออกไปสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างรวดเร็ว และทำรายได้เข้าประเทศมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งในระยะที่ผ่านมาได้ปรากฏรายได้จากดอกกล้วยไม้เข้าประเทศเฉลี่ยปีละประมาณแปดสิบล้านกว่าล้านบาท² สรุปแล้วในระยะนี้ จะเห็นว่ามี การเลี้ยงกล้วยไม้ก็เพื่อตัดดอกขายเป็นส่วนใหญ่ แต่เรื่องต้นก็ยังมีการเลี้ยงกันอยู่แม้จะขยายได้ช้า ดังได้กล่าวแล้ว แต่ทางสมาคมกล้วยไม้แห่งประเทศไทยก็ได้ส่งเสริมในเรื่องต้นกล้วยไม้ จากการที่เมื่อนักวิชาการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ได้มีโอกาสไปต่างประเทศได้มีความรู้ใหม่ ๆ ข้อมูลใหม่ ๆ ก็จะนำมาเผยแพร่ให้กับประชาชนผู้สนใจเสมอ ๆ

¹ วิจารณ์
ดูรายละเอียดเกี่ยวกับแฟกเตอร์ของวงการค้าต้นกล้วยไม้ หน้า 19-21

² ดูจากบทที่ 5 หัวข้อภาวะการส่งออก

ประเภทของกล้วยไม้เพื่อการส่งออก

ประเภทกล้วยไม้อาจจะแบ่งเอาได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทสวยงามและเพื่อการศึกษา
2. ประเภทตัดดอก

ประเภทสวยงามและเพื่อการศึกษา

เป็นกล้วยไม้ที่เลี้ยงไว้ดูเล่นเพื่อความสวยงามหรือเพื่อประกวด ในสมัยแรก ๆ นั้น
กล้วยไม้ที่เลี้ยงไว้ดูเล่นเพื่อความสวยงามนั้นมักจะได้อากกล้วยไม้ป่าที่ขึ้นอยู่ในป่าตามธรรมชาติทั่ว ๆ
ประเทศไทย หรือมาจากการสั่งซื้อจากต่างประเทศ เป็นต้น ในจำนวนต้นกล้วยไม้ที่สั่งซื้อจาก
ต่างประเทศนั้นมีอยู่บางพันธุ์ที่ผู้เลี้ยงกล้วยไม้เข้าใจผิดแต่แรกว่า เป็นพันธุ์ของต่างประเทศแต่
กลับเป็นพันธุ์กล้วยไม้ป่าที่มีอยู่แต่เดิมในประเทศไทย แต่ตอนแรกมิได้มีการค้นคว้าอย่างจริงจัง
และกว่าจะทราบว่า เป็นพันธุ์กล้วยไม้ของไทยเองก็ต่อเมื่อได้เสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหาจาก
ต่างประเทศไปแล้ว กล้วยไม้ประเภทสวยงาม เช่นต้นกล้วยไม้สกุลแวนด้า (VANDA) และ
กล้วยไม้สกุลแคทลียา (CATTLEYA) ส่วนต้นกล้วยไม้ที่ประเทศไทยส่งออกไปจำหน่ายต่าง
ประเทศนั้น ส่วนใหญ่เป็นกล้วยไม้แวนด้าลูกผสมกล้วยไม้สกุลแคทลียา และกล้วยไม้ป่าอื่น ๆ
สำหรับการส่งต้นกล้วยไม้รอง เท้านำออกไปจำหน่ายต่างประเทศนั้น เป็นการยากที่จะนำมา
รวมวินิจฉัยกับต้นกล้วยไม้ชนิดอื่น เพราะว่าการส่งต้นกล้วยไม้รอง เท้านำ^{ออก}ส่งออกไปจำหน่าย
เอามาใช้เป็นไม้ประดับภายในอาคารบ้านเรือนสภาพและแนวความคิดเสมอเป็นพันธุ์ตั้งประดับ
ภายในบ้าน นอกจากนั้นผู้ใช้ประโยชน์ยังมีความรู้สึก เป็นไม้ตัดดอก แต่แทนที่จะตัดดอกปักแจกัน
หรือภาชนะตั้งโต๊ะ เขาใช้ต้นที่ออกดอกทั้งกระถางแทนแจกันปักดอกไม้ เมื่ออดทนโรยแล้วเจ้าของ
ก็มักจะทอดทิ้งไปทั้งต้น เพื่อยืนยันการใช้ประโยชน์แบบนี้ จะสังเกตเห็นว่าต้นกล้วยไม้รอง เท้านำ
ที่มีดอกติดนั้นจำหน่ายตามร้านจำหน่ายดอกไม้ในตลาดยุโรปมากกว่าที่จะจำหน่ายในร้านขายต้น
กล้วยไม้ หนึ่งราคาส่งออกของต้นกล้วยไม้รอง เท้านำเหล่านี้จากประเทศไทยก็ถูกมากและส่งกัน
เป็นปริมาณหนึ่ง ๆ ต้น แต่ในปัจจุบันนี้ปริมาณการส่งออกได้ลดลงไปอย่างมากเพราะกล้วยไม้
รอง เท้านำในประเทศไทยพันธุ์ที่ส่ง ออกสู่ตลาดต่างประเทศในสภาพดังกล่าวนี้ เกือบจะสูญสิ้นไป

จากธรรมชาติหมดแล้ว ส่วนการส่งออกต้นกล้วยไม้ป่านั้น ในระยะหลัง ๆ นี้ปัญหาเกี่ยวกับกล้วยไม้ป่ามีมากขึ้นตามลำดับ กล่าวคือประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์กล้วยไม้หลายชนิดที่พิจารณาเห็นว่าใกล้สูญพันธุ์ รวมทั้งปัญหาการอนุรักษ์ป่าไม้ และปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ ได้มีผลกระทบต่อ การส่งออกกล้วยไม้ป่าออกต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

๑๐ กล้วยไม้ไร้โรค

ประเภทตัดดอก

เป็นกล้วยไม้ที่เลี้ยงไว้เพื่อตัดดอกจากต้นไปขายให้กับผู้ใช้ดอกกล้วยไม้เป็นสินค้าออกของไทยที่กำลังทำรายได้ให้แก่ประเทศเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยในระยะต้น ๆ ของการผลิตดอกกล้วยไม้นั้น ได้มีการเริ่มต้นด้วยดอกกล้วยไม้สกุลหวายก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดอกหวายลูกผสมปอมปาตัวร์ หรือที่เรียกทั่ว ๆ ไปว่า "มาตาม" ต่อมาผู้ปลูกเลี้ยงได้พิจารณาเห็นว่า การผลิตสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพียงอย่างเดียวจะทำให้เป็นการเสี่ยงต่อการตลาดและเป็นการไม่เปิดตลาดให้กว้างขวางออกไป จึงได้มีการศึกษาวิจัยและส่งเสริมให้หน้าเอากล้วยไม้ลูกผสมบางชนิดที่เหมาะสมกับสภาพฝนฟ้าอากาศที่ละเอียดเข้าสู่ตลาดได้มาปลูกเสริมหวายมาตามปอมปาตัวร์ เช่น กล้วยไม้ลูกผสมแอรันด้า แวนด้า และสกุลใกล้เคียงอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวแล้วดอกกล้วยไม้จะต้องเหมาะสมกับการส่งออก อาทิเช่น จะต้องมีความคงทนต่อการขนส่ง และสามารถบรรจุหีบห่อได้ง่ายอีกด้วย

ดอกกล้วยไม้สดที่ประเทศไทยส่งออกนั้นร้อยละ 90 เป็นดอกกล้วยไม้ประเภท มาตาม-ปอมปาตัวร์ นอกเหนือจากนั้นก็จะเป็นดอกกล้วยไม้ประเภทอื่น ๆ เช่น หวายแจ็กเกอสันโรมัล รองลงมาจากมาตาม คริสตินเจมส์ลัสเตอร์อาย แมกกีวี แวนด้าล็กออด โกลเด้นไฮวเออร์ และแวนด้า-รอกไฮน์เตียน่า

การเลี้ยงกล้วยไม้ตัดดอกได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ตัดดอกส่วนใหญ่จะนิยมปลูกเลี้ยงหวายมาตามปอมปาตัวร์ เพราะเป็นที่นิยมของของตลาดต่างประเทศ เช่น ทางภาคพื้นยุโรปและกลุ่มประเทศทางสแกนดิเนเวีย และดอกกล้วยไม้ประเภทนี้คู่แข่งชน้อยกว่ากล้วยไม้สกุลอื่น นอกจากนี้ยังเป็นพันธุ์ที่หาง่าย ให้ผลผลิตสูง และมีสีม่วงกล้วยสดสดุดตาด้วย (ดูตารางที่ 2) จำนวนผู้ปลูกเลี้ยงมาตามได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วระยะเวลาก่อน ปี 2521 นั้น

ถึงแม้ว่าทางการค้าดอกกล้วยไม้มักจะประสบปัญหาในด้านการส่งออกมีปริมาณได้ไม่ตรงกับปริมาณความต้องการของต่างประเทศ คือ ในช่วงฤดูฝน กล้วยไม้ของไทยออกดอกมาก แต่ต่างประเทศมีความต้องการน้อย แต่พอฤดูหนาวต่างประเทศต้องการดอกไม้มากเพราะมีเทศกาลที่จะต้องใช้ดอกไม้มาก แต่ดอกกล้วยไม้ของไทยกลับออกดอกน้อย

สำหรับดอกมาตามปอมปาดัวร์นี้มีฤดูกาลให้ดอกมากหรือน้อยซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-กันยายน หวายมาตามให้ดอกมากในช่วง 2 เดือนแรกในเดือนกันยายน เริ่มให้ดอกน้อยและมีเปอร์เซ็นต์เสียสูง ในช่วงนี้รังกล้วยไม้ที่หนองแขมจะได้ออกหวายมาตามเต็มที่ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่ที่บางประกัวจะให้ดอกมาตามประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์
  2. ช่วงฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์ดอกหวายมาตามเริ่มลดลงเหลือประมาณร้อยละ 60 เป็นช่วงที่ดอกมาตามของหนองแขมให้ดอกลดลง และให้ดอกจนถึงเดือนธันวาคมเท่านั้น สำหรับที่บางประกัวเริ่มให้ดอกนับตั้งแต่มีนาคมถึงกุมภาพันธ์ แต่ให้ดอกมีปริมาณไม่มากนัก
  3. ช่วงฤดูแล้ง เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-มิถุนายน ในช่วงนี้หวายมาตามจะออกดอกน้อยเพราะอากาศมีรังกล้วยไม้ที่บางประกัวแห้งเดี่ยวที่ได้ดอกถึงร้อยละ 80
- สำหรับรังกล้วยไม้บางประกัวให้ผลผลิตลุ่มๆ เล่มๆ ตลอดทั้งปี ทั้งนี้เนื่องจากมีอากาศชุ่มชื้น น้ำดี และมีการแยกต้นกล้วยไม้ทุกเดือน แต่รังกล้วยไม้ที่หนองแขมจะให้ดอกมากในช่วงฤดูฝนเท่านั้น¹

เนื่องมาจากการที่มาตามมีช่วงการออกดอกมากน้อยดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาผลผลิตดอกกล้วยไม้ไม่ออกตามฤดูกาลที่องค์การในสมัยก่อน

¹ นทีพิชัย กระสม, "การผลิตและการค้ากล้วยไม้ของไทย," วารสารเศรษฐกิจการ

ตารางที่ 2 ลักษณะต้นและดอกกล้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ

มาดามปอมปาดัวร์	เจมส์ตรอรี่	แมกกีวี	แวนดัลก็อต	โกลเด้นไฮวเวอร์
เป็นกล้วยไม้ตัดดอกส่งออก ไปจำหน่ายต่างประเทศ มากที่สุด ลักษณะต้นเป็นลำ ต้นขยายพันธุ์โดยการออก หน่อข้างหน้า เรือ ๆ ไป เมื่อต้องการจะแยกก็ตัดลำ หน้าดอก 1 ลำ หรือ 2 ลำ แต่นิยมตัด 2 ลำ โดย ใช้มีดคม ๆ สะอาดตัดลง ตรงรอยต่อระหว่างลำต่อ ลำของกล้วยไม้ พยายาม ใช้ยา กับ เชื้อรา หรือปูนที่ ใช้กินกับหมากแต่มีตรงรอย ต่อกัน เชื้อโรคเข้า ทั้งต่อ เดิมและต่อใหม่ที่จะแยก	เป็นกล้วยไม้ประเภทปลูก ในดินอันเป็นไม้ผลึ่มระ- หว่างไม้สกุลแมลงปอกับ สีเนนเธอร่า แวนดัลก็อต และคริสติน (เป็นไม้ลูก ผสมระหว่างไม้สกุลแมลง ปอกับสกุลแวนดัล) ไม้ พวกนี้ไม่ต้องการดูแลมากนัก แต่กลับสามารถให้ดอก ตลอดปี ปลูกบนพื้นกระเบื้อง ใช้เครื่องปลูกเป็นพวกอิฐ ถ่านคลุกด้วยกาบมะพร้าว ปลูกกันกลางแจ้ง ไม้ต้องมี หลังคาคลุม ดอกออกสี แดงช่อยาว ดอกใหญ่ และ ออกครั้งละครั้งในแต่ ปีช่อหนึ่ง วงกลม	เป็นกล้วยไม้สกุลแมลงปอ แต่ละต้นจะออกดอกบ่อย กว่ากล้วยไม้พันธุ์อื่น ๆ เป็นดอกกล้วยไม้ราคาถูก ลักษณะดอกก็แปลก และ ทั้งยังมีสีเหลืองจนเกือบ จะเป็นสีน้ำตาล มีอยู่ชนิด ที่ดอกสีน้ำตาล ริมกลีบ เป็นสีม่วง เรียกว่าเรดิริบ- บิ้นซึ่งจะได้ราคาดีกว่าแมก กีวีธรรมดา กล้วยไม้พันธุ์ นี้ก็พบว่าปลูกในดินเช่นกัน ประเทศมาเลเซียส่งออก มากสำหรับกล้วยไม้สกุลนี้	เป็นกล้วยไม้พันธุ์ที่มีดอก สีชมพูเข้ม ช่อสั้นกว่า กล้วยไม้พันธุ์อื่น ๆ ดอก ที่อยู่ในแต่ละช่อจะอยู่ใกล้ ใกล้กันและอยู่รอบ ๆ ก้านช่อดอก สีของดอกมัก จะเปลี่ยนแปลงหลังจาก การขนส่ง ประเทศผู้ส่ง ออกกล้วยไม้พันธุ์นี้ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์และ มาเลเซีย	ซึ่งมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่ง ว่า "ตุ๊กตาเน้นร่า" เป็น กล้วยไม้ประเภทออกหน่อ มีดอกสีเหลืองคล้ายดอก โกลน แต่มีจุดแดงเล็ก ๆ ประปราย มักจะปลูกกับ กระถางดินใส่ถ่านและ กระถางดินแตก ชอบความ ร่มเป็น ดอกออกเป็นช่อยาว เป็นที่นิยมมาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มาตามปอมปาดัวร์	เจมส์ตรอร์	แมกกีร์	แวนดีลก็อต	โกลเด็นโซวเวอร์
<p>เสร็จแล้วก็นำไปชำ จะใช้ ทรายขาวหรือกะบะอัดมะ- พร้าวขาวก็ได้ พอหน่อสูง ประมาณ 1 นิ้ว ก็นำไป ปลูกในกระถาง โดยปลูก ไว้ที่กระถางขอบโดยขอบ หนึ่งหันตาเข้าไปในกระ- ถาง เพื่อให้ลำใหม่เดิน กล้วยไม้พันธุ์นี้เลี้ยงง่าย เวลาออกดอกก็ออกช่อยาว ช่อดอกสวย ดอกเป็นสีม่วง เข้ม ดอกงามไม่แก่ ก้าน ดอกแข็ง บานทนเหมาะ สำหรับบรรจุหีบห่อเพื่อส่ง ออก แต่ว่ามีข้อเสีย คือ</p>	<p>ดอกก็มีไม่มากในแต่ละช่อ เช่นมาตามปอมปาดัวร์</p>	<p>-</p>	<p>-</p>	<p>-</p>

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มาตามปอมปาดัวร์	แจมส์ตรอร์	แมกกีวี	แวนดีลก็อต	โกลเด็นโซวเวอร์
<p>ไม่ออกดอกโดยสม่ำเสมอ</p> <p>นัก</p> <p>กล้วยไม้พันธุ์นี้ค้นพบเมื่อ 25 ปี ก่อนพบในประเทศฝรั่งเศส แคลซึ่งตั้งเดิมนำเข้ามาจากปาปัวนิวกินีและออสเตรเลีย และภายหลังจึงได้มีผู้นำเข้ามาปลูกในประเทศไทย จนกระทั่งมีการปลูกเลี้ยงเพื่อตัดดอกส่งออกในปัจจุบัน</p>				

ที่มา : สหประชาชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แต่จากการวิจัยค้นคว้าของ ดร. ณรงค์ โลมเลลา ในเรื่องนี้ได้พบข้อแก้ไขปัญหา
นี้โดยเล่นวิธีแก้ออกเป็น 2 ชั้น

ชั้นแรก การทำให้หว่ายมาตามป้อมปาตัวรังงันที่จะออกดอกในฤดูฝน โดยการ
ให้ต้นกล้วยไม้ได้รับแสงตะวันน้อยลง ด้วยวิธีบังร่มเงาหรือปลิดตาดอกที่แตกใหม่ หรือ
ใช้ลสารเคมีเข้าช่วยให้เกิดขงังงัน ลสารเคมีชนิดนั้นคือ ฮอร์โมน GIBBERELLIN

ชั้นที่สอง การกระตุ้นให้กล้วยไม้ออกดอกในฤดูหนาว โดยการให้มันมีอาหารสะสม
ไว้มากพอเพียงพร้อมที่จะออกดอกได้เต็มที่ได้ดีกว่าในฤดูฝนได้ ด้วยวิธีเปิดไฟทำให้สว่าง
ทั้งกลางวันและกลางคืน หรือการใช้ปุ๋ยกล้วยไม้ที่เหมาะสมกระตุ้นให้มันออกดอก¹

ดังนั้นปัจจุบันนี้ผู้ปลูกเลี้ยงสิ่งไม่ประสลับกับปัญหาที่อีกต่อไปแล้ว แต่กลับประสลับปัญหา
ดอกที่ออกมาจะมีคุณค่าไม่ค้อยดีเท่าที่ควร ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการค้าดอกเพื่อการส่งออก
อย่างมาก ซึ่งจะกล่าวในบทเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการส่งออกต่อไป

* มาตรฐานของกล้วยไม้เพื่อการส่งออกก็อาจจะแบ่งออกได้เป็น 2 มาตรฐาน คือ

1. มาตรฐานของต้นกล้วยไม้
2. มาตรฐานของดอกกล้วยไม้

มาตรฐานของต้นกล้วยไม้ ในระยะต้นของการค้าต้นกล้วยไม้ คือ ประมาณ 10 ปี
ก่อนนั้น มีการค้าขายโดยยึดหลักของทางยุโรป คือราคาต้นกล้วยไม้ที่ส่งออกไปสู่ตลาดทางยุโรป
จะยึดหลักนิ้ว องก็เช่น ไม้ขนาดสามนิ้วหมายความว่าต้นกล้วยไม้ที่ปลูกอยู่ในกระถางปากกว้าง
3" มิใช่ว่าต้นกล้วยไม้ต้นนั้นจะสูง 3" ก็หาไม่ นั่นคือมาตรฐานของต้นจะแยกออกตามกว้าง
ของปากกระถาง เพื่อที่จะกำหนดราคาต้นกล้วยไม้ในกระถางนั้น อย่างเช่นต้นกล้วยไม้สกุล
แคทลียา จะแบ่งออกเป็นตั้งที่ ไม้ 1 1/2", ไม้ 3" และไม้ 5" เป็นต้น แต่พอมาระยะหลัง ๆ

¹ สถาปัตย์ ปริตา, "มาคิดช่วยกันทำให้หว่ายมาตามป้อมปาตัวรังงันออกดอกในฤดูหนาวดีกว่า,"
สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (15 เมษายน 2516) : 41.

กษัตริย์ได้ขยายตัวสู่ตลาดทาง เอเชีย ซึ่งมีระบบค้าขายแบบกันเอง¹ ไม่เป็นไปตามพิธีการทาง ราชการนัก ทำให้การค้าต้นในตอนหลัง ๆ แลจะไม่มีความมาตรฐานหลักสำหรับต้นอีกต่อไป และผล จากการค้าต้นกับประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นลูกค้าที่ซื้อซื้อต้นกล้วยไม้ทุกแบบทั้งไม้ดีและไม่ดีขอ เพียงแต่ราคาถูก ก็เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้การค้าต้นแบบจะไม่มีความมาตรฐานอีกต่อไป

จากการศึกษาหัวข้อนี้โดยการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกต้นกล้วยไม้พบว่าต้นกล้วยไม้ที่ส่งออก พอดีจะแบ่งออกเป็นเกรด ขึ้นอยู่กับขนาดต้นที่จะให้ดอกและระยะเวลาของการปลูกต้นกล้วยไม้ขึ้น แต่เกรดนี้ใช้มาตรฐานหลักของการค้าต้นกล้วยไม้ของประเทศไทย ซึ่งพอจะแบ่งต้นกล้วยไม้ที่ ส่งออกได้เป็น 6 ขนาด

1. ไม้ขวด จะเป็นกล้วยไม้ที่อยู่ในขั้นการนำเข้ามา เพาะในวันบรรจุอยู่ในขวดแก้ว ซึ่งขึ้นเป็นกระจุยยังไม่ทราบว่าจะเติบโตเจริญขึ้นได้กี่ต้นแน่นอน ขายขวดละประมาณ 100 บาท ขึ้นไป
2. ไม้กระถาง เชือกกล้วยไม้ที่เพาะโตแต่ยังไม่มีส่วนชัดเจนลักษณะเป็นต้นเล็ก ๆ อยู่รวมเป็นกระจุยที่นำมาลงปลูกในกระถางที่ใช้โพลีเอทิลีนเป็นเครื่องปลูกอีกที กระถางหม้อจะขาย กระถางละประมาณ 120 บาทขึ้นไป กระถางที่ใช้ไม้กจะนิยมใช้กระถางปากกว้าง 3 นิ้ว
3. ไม้ฉิว ต้นกล้วยไม้ที่มีต้นโตชัดพอที่จะแยกออกเป็นต้น ๆ แล้วนำไปปลูกลงใน กระถางขนาดต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า กระถางเตี้ย อาทิเช่น กระถางปากกว้าง 1 1/2 นิ้ว , 2 นิ้ว , 3 นิ้ว , 4 นิ้ว และ 5 นิ้ว ต้นกล้วยไม้จะอยู่ในกระถางปากกว้างเท่าใดก็ขึ้นอยู่กับขนาด ของต้นเป็นเกณฑ์ โดยโพลีเอทิลีนหรือถ่านเป็นเครื่องปลูก ขายกระถางละประมาณ 40-60 บาท
4. ไม้กระเช้า ต้นใหญ่มีรากเห็นชัดเจนก็จะนำออกจากเครื่องปลูก ก้านแล้วนำมาปลูก

¹ระบบค้าขายแบบกันเอง คือการค้าที่ทำตกลงแบบง่าย ๆ ระหว่างพ่อค้าและผู้ซื้อ ในต่างประเทศโดยไม่ต้องทำตามพิธีการส่งออก เช่นผู้ขายหัวต้นกล้วยไม้พร้อมทั้งกระเช้าและเครื่อง ปลูกไปใช้กับผู้ซื้อเอง

ลงกระ เข้าไม้แขวนซึ่งจะใส่เครื่องปลูกอะไรก็แล้วแต่ว่ากล้วยไม้จะเป็นพันธุ์ใด อาทิเช่น ถ้าเป็นกล้วยไม้ในสกุลแวนด้า มักจะใส่กระเข้าโดยไม้ใส่ถ่านหรืออลูมินต้าเลย ราคาแต่ละกระเข้าก็ขึ้นกับกล้วยไม้พันธุ์อะไรราคาไม่แน่นอน บางครั้งอยู่ในพันธุ์เดียวกันแต่การคาดการณ์ว่าต้นใดจะออกดอกดีกว่า อีกต้น ราคาที่อาจจะสูงกว่าก็ได้ ต้นกล้วยไม้ในระยะนี้เรียกว่า BLOOMING SIZE คือต้นกล้วยไม้ที่อยู่ในขนาดที่กำลังจะให้ดอก

5. ไม้ดอก ต้นกล้วยไม้ที่ปลูกอยู่ในกระ เข้านานแล้วและเคยออกดอกมาแล้ว แต่ยังสามารถให้ดอกได้อีกที่มักจะเรียกว่า FLOWERING SIZE ราคาจะอยู่ที่ดอกที่เงิ๊งว่าจะออกในครั้งต่อไปว่าจะดีแค่ไหน ถ้าหากว่าเงิ๊งว่าจะออกดอกฟอร์มสวยก็จะได้ราคาสูง เป็นต้น

อย่างไรก็ดีเกรตของต้นกล้วยไม้ขึ้นอยู่กับฟอร์มของดอกที่จะออกมาของแต่ละต้นและขึ้นอยู่กับความนิยมในแต่ละพันธุ์กล้วยไม้ด้วย นอกเหนือจากที่กล่าวแล้วก็ขึ้นอยู่กับพ่อค้าผู้ส่งออกเองว่าจะแบ่งออกอย่างไร *

* มาตรฐานของดอกกล้วยไม้

สำหรับดอกกล้วยไม้ที่ส่งออกนั้นนารายได้เข้าประเทศปีละหลายล้าน เป็นการค้าระดับระหว่างประเทศ ดอกกล้วยไม้ก็ต้องได้มาตรฐานเดียวกันเพื่อกำหนดราคาของดอกกล้วยไม้ที่ผู้ส่งออกจะรับซื้อจากผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ การกำหนดมาตรฐานของดอกกล้วยไม้ก็จะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของดอกกล้วยไม้ทั้งขนาด จำนวนดอก ความผลัดสวย และสีสรร ดังนั้นก่อนที่จะมีการบรรจุลงกล่องกระดาษ ผู้ส่งออกจะคัดแยกเกรดดอกกล้วยไม้ก่อน เพื่อบรรจุส่งไปยังลูกค้าต่างประเทศตามคำสั่งซื้อของลูกค้าแต่ละราย ดอกกล้วยไม้ที่นิยมส่งออกส่วนใหญ่เป็นดอกมาตามปอมปาดัวร์ มาตรฐานดอกมาตามที่ส่งออกโดยทั่ว ๆ ไป มักจะแบ่งออกเป็น 3 เกรด ตามความยาวของช่อและจำนวนดอกในช่อ (ดูจากตารางที่ 3) ดังนี้

1. เกรด เอส แอล (SL) มาตามช่อยาวพิเศษ แต่ละช่อจะต้องมีดอกทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 15-17 ดอก ซึ่งมีดอกบาน 8-10 ดอก ดอกตูม 7 ดอก แต่ละช่อจะต้องมีความยาวช่อละไม่ต่ำกว่า 50 เซนติเมตร หรือ 20 นิ้ว บรรจุกล่องมาตรฐานได้กล่องละ 24 ช่อ

2. เกรด เอ็ม ดี (MD) มาตามช่อยาว แต่ละช่อต้องมีดอกทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 12-13 ดอก ซึ่งมีดอกบาน 6-8 ดอก ดอกตูม 5-6 ดอก แต่ละช่อจะต้องมีความยาวช่อละไม่ต่ำกว่า 40 เซนติเมตร หรือ 16 นิ้ว บรรจุกล่องมาตรฐานได้กล่องละ 24 ช่อ

3. เกรต เอส เอ็ม ดี (SMD) มาตามข้อสันแต่ละข้อจะต้องมีดอกทั้งหมดไม่ว่ากว่า 8-9 ดอก ซึ่งมีดอกบาน 5-6 ดอก ดอกตูม 3 ดอก และแต่ละข้อจะต้องมีความยาวข้อละไมต่ำกว่า 30 เซนติเมตรหรือ 12 นิ้ว บรรจุกล่องมาตรฐานได้กล่องละ 36 ข้อ

นอกเหนือจากจะแบ่งออกเป็น 3 เกรตดังกล่าวแล้วก็ยังมีผู้ส่งออกบางรายยังแบ่งออกเป็น 4 เกรต โดยเพิ่มเกรตสุดท้ายดังนี้

4. เกรต เอส เอส เอ็ม ดี (SSMD) มาตามข้อสันสุดท้ายแต่ละข้อจะต้องมีดอกทั้งหมดไมต่ำกว่า 5-7 ดอก ซึ่งมีดอกบาน 3-5 ดอก ดอกตูม 2 ดอก และแต่ละข้อจะต้องมีความยาวข้อละไมต่ำกว่า 25 เซนติเมตรหรือ 10 นิ้ว บรรจุกล่องมาตรฐานได้กล่องละ 48 ข้อ

จากการสำรวจก็พบว่าผู้ส่งออกบางรายแบ่งดอกกล้วยไม้ที่ส่งออกเป็น 4 เกรต โดยที่ประกอบไปด้วย เกรต เอส แอล, เกรต เอ็ม ดี, เกรต เอส เอ็ม ดี, และไม้กำ¹ แทน เกรต เอส เอส เอ็ม ดี เกรตไม้กำนี้เป็นที่นิยมในตลาดยุโรปโดยเฉพาะตลาดประเทศเยอรมัน-ตะวันตก เมืองมิวนิค จากการสำรวจและการบอกเล่าของผู้ส่งออกรายหนึ่ง² มาตรฐานดอกกล้วยไม้พอจะจำแนกตามตารางที่ 3 ต่อไปนี้

*

นอกจากนี้จากหน่วยงานราชการได้แจ้งว่าผู้ส่งออกมี 2 ราย คือ

* → ผู้ส่งออก P. 17-18

¹ ไม้กำ คือไม้ที่ประกอบขึ้นจากการกำโดยกำหนึ่งจะมีดอกกล้วยไม้ 3 ข้อ ซึ่งมาตาม 1 ข้อ ส่วนที่เหลือก็เป็นกล้วยไม้พันธุ์อื่น ๆ กำพร้อมไม้กับใบเฟิร์นอีก 2 ใบ หรือใบไม้อื่น ๆ บางชนิดมัดรวมกัน

² สัมภาษณ์ ชิงชัย วรรณโกศล, ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามเม็ค, 30 กรกฎาคม 2522.

ตารางที่ 3 จำนวนเกสรของดอกกล้วยไม้มาตามปอมปาดัวร์ที่ส่งออก

หน่วย : ดอก

เซ็นต์เมตร

นิ้ว

เกสรของดอกกล้วยไม้	ดอกทั้งสิ้น <i>Total</i>	ดอกบาน	ดอกตูม	ความยาวของข้อ
เอส แอล	ไม่ต่ำกว่า 15 - 17	8 - 10	7	ไม่ต่ำกว่า 50 หรือ 20
เอ็ม ซี	" 12 - 13	6 - 8	5-6	" 40 " 16
เอส เอ็ม ซี	" 8 - 9	5 - 6	3	" 30 " 12
เอส เอส เอ็ม ซี	" 5 - 7	3 - 5	2	" 25 " 10

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกที่เป็นตัวอย่าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย